

Rada
Unii Europejskiej

Bruksela, 9 listopada 2023 r.
(OR. en)

15180/23

ELARG 78
COWEB 136

PISMO PRZEWODNIE

Od: Sekretarz generalna Komisji Europejskiej (podpisała dyrektor Martine DEPREZ)

Data otrzymania: 9 listopada 2023 r.

Do: Thérèse BLANCHET, sekretarz generalna Rady Unii Europejskiej

Nr dok. Kom.: COM(2023) 691 final

Dotyczy: KOMUNIKAT KOMISJI DO PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO, RADY, EUROPEJSKIEGO KOMITETU EKONOMICZNO-SPOŁECZNEGO I KOMITETU REGIONÓW Nowy plan wzrostu gospodarczego dla Bałkanów Zachodnich

Delegacje otrzymują w załączeniu dokument COM(2023) 691 final.

Zał.: COM(2023) 691 final

Bruksela, dnia 8.11.2023 r.
COM(2023) 691 final

**KOMUNIKAT KOMISJI DO PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO, RADY,
EUROPEJSKIEGO KOMITETU EKONOMICZNO-SPOŁECZNEGO I KOMITETU
REGIONÓW**

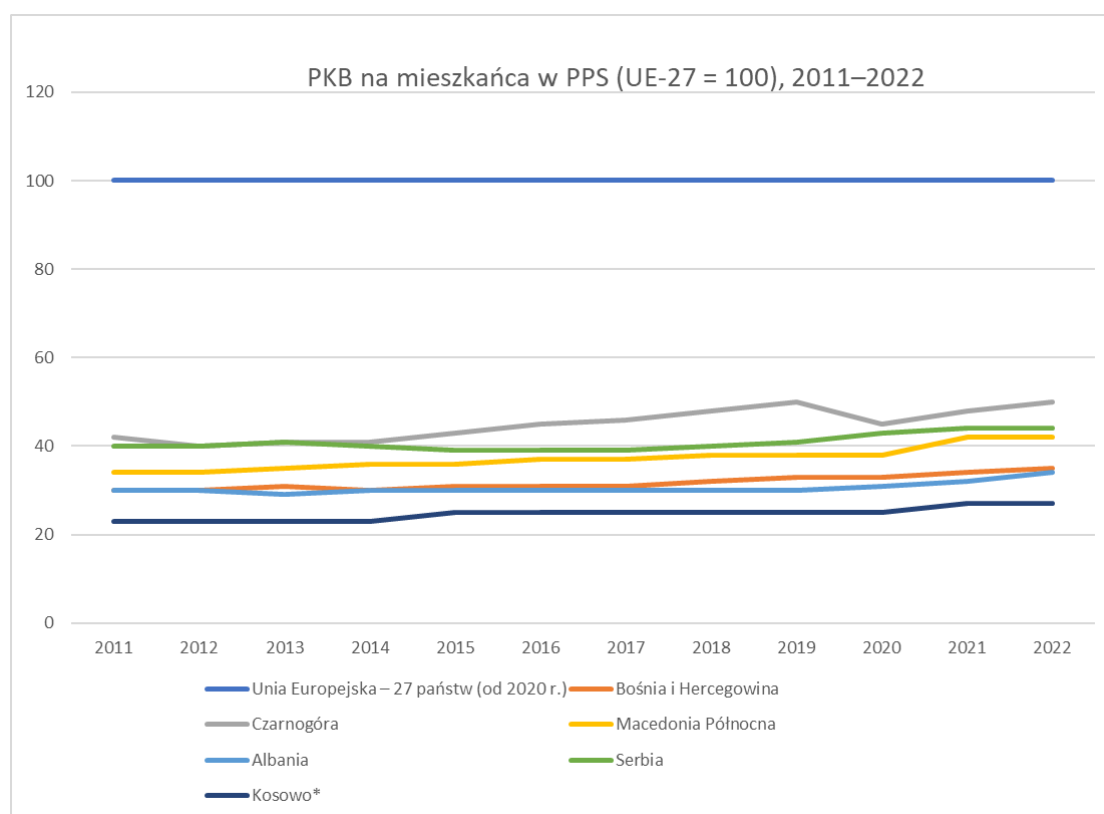
Nowy plan wzrostu gospodarczego dla Bałkanów Zachodnich

WPROWADZENIE

Komisja Europejska jest głęboko przekonana, że rozszerzenie pozostaje kluczową polityką Unii Europejskiej, a w szczególności, że pełne członkostwo krajów Bałkanów Zachodnich w UE leży w własnym interesie Unii – politycznym, gospodarczym i pod względem bezpieczeństwa.

Wojna napastnicza Rosji przeciwko Ukrainie po raz kolejny ilustruje potrzebę determinacji w zakresie geostrategicznej inwestycji w stabilną, silną i zjednoczoną Europę. Wojna miała istotny wpływ na naszych partnerów z Bałkanów Zachodnich, wywierając dalszą presję na ich gospodarki i społeczeństwa oraz stwarzając zagrożenia dla ich stabilności. Potrzeba zbliżenia tych krajów do Unii i przyspieszenia ich procesu akcesyjnego, w oparciu o reformy związane z UE, nigdy nie była wyraźniejsza niż obecnie. Większość obywateli Bałkanów Zachodnich uważa, że członkostwo ich kraju w UE byłoby dobrym rozwiązaniem¹. W tym aspekcie nowy plan wzrostu gospodarczego dla Bałkanów Zachodnich będzie okazją do dalszego zwiększania widoczności wsparcia UE dla regionu i wiedzy na ten temat, wzmacniając zaangażowanie lokalnych odbiorców.

Konwergencja gospodarcza jest niezbędnym elementem procesu zbliżenia krajów Bałkanów Zachodnich do UE. Obecnie poziom i tempo konwergencji między partnerami z Bałkanów Zachodnich a UE nie są zadowalające² – ani pod względem procesów reform, ani konwergencji społeczno-gospodarczej – i hamują postęp tych krajów w drodze do UE. W związku z tym istnieje potrzeba przyspieszenia przygotowań krajów Bałkanów Zachodnich do członkostwa w UE i stworzenia zachęt w tym zakresie, ukazując niektóre korzyści wynikające z członkostwa, zwłaszcza w sposób, który mogą bezpośrednio odczuć obywatele krajów Bałkanów Zachodnich. Celem powinno być umożliwienie partnerom intensyfikacji reform i inwestycji w celu znacznego przyspieszenia procesu rozszerzenia i wzrostu ich gospodarek.

* Użycie tej nazwy nie wpływa na stanowiska w sprawie statusu Kosowa i jest zgodne z rezolucją Rady Bezpieczeństwa ONZ 1244/1999 oraz z opinią Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości w sprawie Deklaracji niepodległości Kosowa.

¹ Standardowe badanie Eurobarometr 99 – wiosna 2023 r.

²Eurostat i Bank Światowy

W tym zamiarze Komisja proponuje **nowy plan wzrostu gospodarczego dla Bałkanów Zachodnich** oparty na czterech filarach, mający na celu:

- 1) **wzmocnienie integracji gospodarczej z jednolitym rynkiem Unii Europejskiej**, pod warunkiem, że Bałkany Zachodnie dostosują się do zasad jednolitego rynku i otworzą w tym samym czasie dla wszystkich swoich sąsiadów odpowiednie sektory i obszary – zgodnie ze wspólnym rynkiem regionalnym;
- 2) **zwiększenie integracji gospodarczej na Bałkanach Zachodnich dzięki wspólnemu rynkowi regionalnemu**³, opartemu na zasadach i standardach UE, który może potencjalnie zwiększyć ich gospodarki o 10 %⁴;
- 3) **przyspieszenie zasadniczych reform**, w tym w ramach klastra dotyczącego kwestii podstawowych⁵, wspieranie drogi państw regionu Bałkanów Zachodnich do członkostwa w UE, zwiększanie zrównoważonego wzrostu gospodarczego, w tym poprzez przyciąganie inwestycji zagranicznych i wzmacnianie stabilności regionalnej;
- 4) **zwiększenie pomocy finansowej w celu wsparcia reform za pomocą instrumentu wsparcia reform i wzrostu gospodarczego Bałkanów Zachodnich** – nowego instrumentu o wartości 6 mld EUR w formie bezzwrotnego wsparcia i wsparcia w formie pożyczek, którego wypłatę uzależnia się od przeprowadzenia przez partnerów z Bałkanów Zachodnich zasadniczych reform, a w szczególności konkretnych reform społeczno-gospodarczych⁶.

Konwergencja gospodarcza jest istotną korzyścią wynikającą z członkostwa w UE. W przeszłości wyraźnie wykazano pozytywny wpływ integracji z jednolitym rynkiem UE, w połączeniu z polityką spójności UE, na PKB i poziom dochodów w danym kraju. Wymaga to inwestowania w modernizację gospodarek, a także w infrastrukturę, na co potrzebna jest dodatkowa pomoc finansowa. Jednocześnie zasadnicze reformy, w tym wzmocnienie praworządności i praw podstawowych, są niezbędne, aby wykorzystać korzyści płynące z integracji i stwarzać sprzyjające środowisko w celu przyciągnięcia inwestycji prywatnych i generowania zrównoważonego wzrostu gospodarczego z jednoczesnym ograniczaniem emisji gazów cieplarnianych. Budowa nowoczesnej, dynamicznej i zdekarbonizowanej gospodarki z lepszymi możliwościami zatrudnienia zmniejszy również motywację do migracji wewnętrznej.

Ten nowy plan wzrostu gospodarczego opiera się na istniejącej metodyce rozszerzenia⁷ i określa pakiet wzajemnie wzmacniających się środków, które zwielokrotnią potencjalne korzyści wynikające z każdego z nich. Przewidziano w nim również więcej zachęt oraz dostęp – przed przystąpieniem do UE – do korzyści wynikających z integracji, mając na celu przyspieszenie w ten sposób negocjacji akcesyjnych. Wreszcie, w celu zapewnienia równych warunków działania wśród krajów objętych

³Wspólny rynek regionalny to inicjatywa uzgodniona przez przywódców sześciu krajów Bałkanów Zachodnich w 2020 r. na szczycie procesu berlińskiego w Sofii. Wspólny rynek regionalny i związany z nim plan działania mają na celu zapewnienie czterech swobód przepływu (towarów, usług, kapitału i pracowników) w regionie.

⁴ Gomez Ortiz Maria Del Mar; Zarate Vasquez, Roman David; Taglioni, Daria. *The Economic Effects of Market Integration in the Western Balkans (w j. angielskim)* [Skutki gospodarcze integracji rynków krajów Bałkanów Zachodnich]. Policy Research Working Paper; nr WPS 10491, Waszyngton: Grupa Banku Światowego: <http://documents.worldbank.org/curated/en/099544006202322289/IDU062c50b5106fe8046d1080530898bbe45d6fa>

⁵ Zgodnie z komunikatem COM(2020)57 „Usprawnienie procesu akcesyjnego – wiarygodna perspektywa członkostwa w UE dla państw regionu Bałkanów Zachodnich” klaster dotyczący kwestii podstawowych obejmuje: rozdział 23 – Wymiar sprawiedliwości i prawa podstawowe, rozdział 24 – Sprawiedliwość, wolność i bezpieczeństwo, kryteria gospodarcze, funkcjonowanie instytucji demokratycznych, reforma administracji publicznej, rozdział 5 – Zamówienia publiczne, rozdział 18 – Statystyka, i rozdział 32 – Kontrola finansowa.

⁶ We wniosku w sprawie śródkresowej rewizji wieloletnich ram finansowych 2021–2027 (COM(2023) 337 final) Komisja zaproponowała dodatkową kwotę 2 mld EUR dla Bałkanów Zachodnich. Kwota 4 mld EUR ma być przekazana w formie pożyczek preferencyjnych.

⁷ COM (2020) 57 final

procesem rozszerzenia, kraje Bałkanów Zachodnich stopniowo uzyskują w ramach planu kolejne możliwości, oprócz tych dostępnych w ramach istniejących układów o stabilizacji i stowarzyszeniu (SAA). Szybkie działanie jest teraz najważniejsze, a celem jest, aby plan wzrostu gospodarczego zaczął przynosić realne zmiany już w przyszłym roku.

Plan wzrostu gospodarczego pozostaje bez uszczerbku dla trwających procesów akcesyjnych, i określonych w nich szczegółowych warunków w tym kontekście, w szczególności w odniesieniu do kwestii podstawowych. Niemniej jednak, przyczyni się on do tego procesu, zachęcając kraje do przyspieszenia przyjęcia i wdrożenia dorobku prawnego UE. Co więcej, dzięki silnemu naciskowi na integrację w regionie Bałkanów Zachodnich, plan powinien pomóc krajom skupić się na ich wspólnej przyszłości jako członków UE i przezwyciężyć dwustronne problemy, które niestety pochłaniają zbyt wiele energii w regionie i hamują jego rozwój.

1) Usprawnienie integracji gospodarczej z jednolitym rynkiem Unii Europejskiej

Integracja z jednolitym rynkiem UE była głównym motorem wzrostu gospodarczego dla wszystkich krajów, które przystąpiły do UE. Ścisłejsze stowarzyszenie z jednolitym rynkiem UE przyniosłoby krajom na drodze do przystąpienia do UE korzyści, które mogłyby odczuć bezpośrednio ich obywatele.

Zapewnienie krajom Bałkanów Zachodnich większych możliwości tworzenia bliższych powiązań z jednolitym rynkiem UE jest kluczową przesłanką planu wzrostu gospodarczego. Celem jest zbliżenie gospodarek do jednolitego rynku po osiągnięciu niezbędnego poziomu gotowości.

W ramach tego planu wzrostu gospodarczego Komisja określiła siedem wstępnych obszarów priorytetowych, które UE mogłaby zaproponować krajom Bałkanów Zachodnich. Taka integracja przyniosłaby znaczne korzyści gospodarcze dla regionu i zapewniłaby szeroki zakres równych warunków działania dla krajów objętych procesem rozszerzenia.

Zakończenie prac w kontekście wspólnego rynku regionalnego, które sześciu partnerów zobowiązało się zrealizować, będzie niezbędnym warunkiem wstępnym ściślejszej integracji z jednolitym rynkiem. Oferta w ramach siedmiu obszarów priorytetowych opiera się na indywidualnej ocenie osiągnięć każdego z państw, a także uwarunkowana jest wcześniejszym dostosowaniem do dorobku prawnego UE w każdym konkretnym obszarze, w tym posiadaniem niezbędnej infrastruktury i działających instytucji. Żaden z partnerów z Bałkanów Zachodnich nie będzie mógł zablokować dostępu pozostałym pięciu krajów do jednolitego rynku UE.

Te działania priorytetowe można realizować wykorzystując istniejącą podstawę prawną układów o stabilizacji i stowarzyszeniu, w drodze ukierunkowanych umów uzupełniających lub zmiany, w razie potrzeby, istniejącego Traktatu o Wspólnocie Transportowej i Traktatu o Wspólnocie Energetycznej.

Oferta dla krajów Bałkanów Zachodnich⁸: siedem działań priorytetowych na rzecz integracji z jednolitym rynkiem UE

1. Swobodny przepływ towarów:

- (i) *układy w sprawie oceny zgodności* w celu odblokowania jednolitego rynku dla towarów wytwarzanych w krajach Bałkanów Zachodnich po dostosowaniu do odpowiedniego horyzontalnego dorobku prawnego UE w dziedzinie produktów;
- (ii) *udoskonalona umowa o współpracy celnej i podatkowej* w celu usprawnienia procedur celnych i skrócenia czasu oczekiwania na granicach dzięki środkom obejmującym wcześniejszą wymianę informacji, wzajemnemu uznawaniu upoważnionych przedsiębiorców na podstawie kompetencji oraz ściślejszej współpracy w zakresie rozwoju

⁸ Wdrożenie działań priorytetowych oraz pozostałych propozycji zawartych w komunikacie będzie podlegało właściwym procedurom zgodnie z Traktatem o funkcjonowaniu Unii Europejskiej.

krajowych pojedynczych punktów kontaktowych i szybszego wdrażania dorobku prawnego UE w zakresie podatków pośrednich.

(iii) udział wszystkich partnerów z Bałkanów Zachodnich w *Konwencji o wspólnej procedurze tranzytowej*.

(i) wymaga układów opartych na istniejących postanowieniach SAA, (ii) byłyby to umowy uzupełniające SAA i opierałyby się na istniejących pracach na wspólnym rynku regionalnym, na którym partnerzy z Bałkanów Zachodnich integrują się między sobą na podstawie przepisów UE, (iii) wymaga przystąpienia do istniejącej konwencji. Oczekuje się, że partnerzy z Bałkanów Zachodnich będą wspierać wszystkie wnioski z regionu.

2. Swobodny przepływ usług i pracowników:

(i) dla usług związanych z *handlem elektronicznym*, w tym *usług doręczania paczek*⁹, *usług świadczonych turystom* i innych rodzajów działalności, w odniesieniu do których osiągnięto porozumienie w ramach wspólnego rynku regionalnego;

(ii) wzajemne *uznawanie umiejętności i kwalifikacji*, w tym kwalifikacji zawodowych, przez UE i kraje Bałkanów Zachodnich – opierając się na czterech przełomowych porozumieniach o mobilności uzgodnionych w kontekście wspólnego rynku regionalnego¹⁰ – dzięki wzmocnionej współpracy, wymianie informacji i wykorzystaniu narzędzi przejrzystości – takich jak europejskie ramy kwalifikacji (ERK) – w celu ułatwienia szybszego i skuteczniejszego uznawania umiejętności i kwalifikacji, w szczególności w drodze upowszechniania skutecznego wdrażania przez państwa członkowskie – w odniesieniu do krajów Bałkanów Zachodnich – przyszłego zalecenia Komisji w sprawie uznawania kwalifikacji obywateli państw trzecich¹¹.

W odniesieniu do pkt (i) istniejące podstawy prawne układów o stabilizacji i stowarzyszeniu zostałyby wykorzystane po spełnieniu warunków merytorycznych, w tym po dostosowaniu i wdrożeniu odpowiedniego dorobku prawnego UE.

3. Dostęp do jednolitego obszaru płatności w euro (SEPA):

zmniejszenie kosztów płatności transgranicznych z korzyścią dla konsumentów i przedsiębiorstw przyczyni się do pobudzenia handlu transgranicznego. W ramach prac nad wspólnym rynkiem regionalnym Bałkany Zachodnie wspólnie wprowadzają przepisy krajowe niezbędne do uczestnictwa w SEPA, wymagane przez Europejską Radę ds. Płatności. Komisja Europejska będzie **nadal wspierać kraje Bałkanów Zachodnich** w dostosowaniu się do odpowiednich przepisów UE i przygotowaniu wniosków o dostęp do SEPA.

4. Ułatwianie transportu drogowego:

(i) wspieranie krajów Bałkanów Zachodnich w integracji transportu drogowego w regionie w związku z przyjęciem odpowiedniego dorobku prawnego UE;

(ii) prowadzenie równoległe prac nad udzieleniem partnerom z Bałkanów Zachodnich dostępu do odpowiednich systemów informacyjnych UE (IMI, ERRU) i rozważenie dalszego

⁹ Opierając się na istniejącej inicjatywie w zakresie usług doręczania paczek na obszarze CEFTA i zgodnie z rozporządzeniem (UE) 2018/644 w sprawie transgranicznych usług doręczania paczek.

¹⁰Uznawanie kwalifikacji zawodowych lekarzy, lekarzy dentyistów i architektów w kontekście CEFTA; uznawanie kwalifikacji uzyskanych w ramach kształcenia na poziomie wyższym; wzajemne uznawanie kwalifikacji zawodowych pielęgniarek, lekarzy weterynarii, farmaceutów i położnych; oraz swoboda przemieszczania się z dokumentami tożsamości na Bałkanach Zachodnich.

¹¹ Przyjęcie przewidziano na 15 listopada 2023 r.

ułatwienia przewozu dwustronnego w drodze odrębnej umowy stanowiącej uzupełnienie układów o stabilizacji i stowarzyszeniu.

Oba działania powinny przyspieszyć przyjęcie dorobku prawnego UE w zakresie transportu drogowego, zapewnić znaczne korzyści gospodarcze i stopniowo prowadzić do dalszej integracji w obszarze transportu drogowego.

5. Integracja i dekarbonizacja rynków energii:

opieranie się na dotychczasowych pracach prowadzonych w ramach Wspólnoty Energetycznej w celu integracji rynku energii elektrycznej w regionie z rynkiem UE i otwarcie możliwości integracji innych rynków energii. W ramach tych działań uwzględniona zostanie potrzeba wprowadzenia opłaty za emisję gazów cieplarnianych równoważnej opłacie za emisję gazów cieplarnianych w ramach unijnego systemu handlu uprawnieniami do emisji lub zastosowania mechanizmu dostosowywania cen na granicach z uwzględnieniem emisji CO₂, by umożliwić dalsze łączenie rynków energii elektrycznej począwszy od 2030 r.

Zostanie to osiągnięte poprzez wdrożenie istniejącego Traktatu o Wspólnocie Energetycznej.

6. Jednolity rynek cyfrowy:

- (i) ułatwienie rozszerzenia zakresu obecnej *dobrowolnej umowy roamingowej* między operatorami telekomunikacyjnymi¹²; byłby to etap przejściowy do czasu realizacji pkt (ii) poniżej;
- (ii) zapewnienie pewności prawa użytkownikom i operatorom poszukującym rozwiązań w zakresie długoterminowej usługi roamingu w celu włączenia Bałkanów Zachodnich do unijnego obszaru roamingu po cenach krajowych, przy pełnym poszanowaniu międzynarodowych zobowiązań handlowych Unii Europejskiej;
- (iii) rozszerzenie przepisów UE dotyczących zwalczania nieuzasadnionego *blokowania geograficznego* i innych form dyskryminacji klientów – ze względu na przynależność państwową, miejsce pobytu lub miejsce prowadzenia działalności – na Bałkany Zachodnie;
- (iv) integracja regionu z *unijnymi usługami zaufania*, gdy przepisy krajowe będą spełniać już wymogi identyfikacji elektronicznej, uwierzytelnienia i usług zaufania (eIDAS); Etapem pośrednim będzie opracowanie regionalnego portfela tożsamości cyfrowej („bałkański portfel tożsamości cyfrowej”), spójnego z unijnym portfelem tożsamości cyfrowej, oraz spełniającego dokładnie takie same specyfikacje techniczne;
- (v) wzmocnienie *powiązań w zakresie cyberbezpieczeństwa* poprzez umożliwienie stowarzyszenia krajów Bałkanów Zachodnich w ramach filaru „cyberbezpieczeństwo” programu „Cyfrowa Europa”, a także zaplanowanie w pierwszym etapie ich dostępu do rezerwy cyberbezpieczeństwa na podstawie aktu w sprawie cybersolidarności¹³. Promowanie kompleksowego wdrożenia unijnego zestawu narzędzi na potrzeby cyberbezpieczeństwa sieci 5G przez wszystkich partnerów z Bałkanów Zachodnich;
- (vi) wzmocnienie *interoperacyjności* transgranicznej za pomocą krajowych ram interoperacyjności, które są w pełni dostosowane do europejskich ram interoperacyjności, jako podstawy interoperacyjnych, ukierunkowanych na człowieka, cyfrowych usług publicznych.

Pkt (i) opiera się na istniejących dobrowolnych ustaleniach, natomiast pkt (ii) – (iv) wymagałyby wiarygodnego rozwiązania prawnego (np. poprzez zmianę układów o stabilizacji

¹² <https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/system/files/2022-12/eu-wb-roaming-declaration.pdf>

¹³ Akt w sprawie cybersolidarności to wniosek Komisji, który nie został jeszcze przyjęty przez współprawodawców.

i stowarzyszeniu). Pkt (v) będzie wymagać zmiany istniejącego układu o stowarzyszeniu w ramach programu „Cyfrowa Europa”.

7. Integracja z przemysłowymi łańcuchami dostaw:

- (i) rozwijanie partnerstw strategicznych w zakresie zrównoważonych łańcuchów wartości surowców, początkowo koncentrując się na identyfikacji konkretnych wspólnych projektów przemysłowych;
- (ii) rozwijanie partnerstw strategicznych na rzecz bezpieczeństwa dostaw leków o krytycznym znaczeniu.

Rozwój partnerstw strategicznych w zakresie zrównoważonych łańcuchów wartości surowców będzie opierał się na: identyfikacji i wdrażaniu wspólnych projektów dotyczących zrównoważonych surowców i baterii, obejmujących wszystkie etapy odpowiednich łańcuchów wartości, tj. poszukiwanie, wydobywanie, przetwórstwo/produkcję i recykling; oraz wspieraniu przedsiębiorstw/organizacji z Bałkanów Zachodnich w przystępowaniu do europejskiego sojuszu na rzecz surowców i europejskiego sojuszu na rzecz baterii¹⁴. Ścisła współpraca w zakresie badań naukowych i innowacji, budowanie zdolności dzięki m.in. ułatwianiu krajom Bałkanów Zachodnich dostępu do akademii umiejętności europejskiego sojuszu na rzecz baterii i akademii surowców; (iii) rozszerzenie międzynarodowych partnerstw strategicznych UE w zakresie produkcji leków o krytycznym znaczeniu i farmaceutycznych składników czynnych.

Te obszary priorytetowe stanowią odzwierciedlenie konsultacji z zainteresowanymi stronami w całym regionie¹⁵ i są bezpośrednio powiązane z trwającymi pracami nad wprowadzeniem wspólnego rynku regionalnego.

Komisja zamierza zaproponować zmiany do układów o stabilizacji i stowarzyszeniu w celu wprowadzenia mechanizmu, który umożliwiłby organom układu o stabilizacji i stowarzyszeniu rozszerzenie praw i obowiązków wynikających z dorobku prawnego UE na Bałkany Zachodnie po spełnieniu określonych warunków. Mechanizm ten umożliwiłby instytucjom układu przyjmowanie załączników zawierających wykaz przepisów dotyczących jednolitego rynku („dorobek prawny UE”) w określonych obszarach, które zostałyby transponowane do ustawodawstwa krajowego, oraz przepisów dotyczących monitorowania. Gdy Komisja stwierdzi, że dostosowano ustawodawstwo do dorobku prawnego UE oraz że przepisy są skutecznie wdrażane, a także, że nie ma istotnego zagrożenia dla równych warunków działania na jednolitym rynku UE (np. w stosownych przypadkach istnieje wystarczający stopień kontroli antymonopolowej, kontroli łączenia przedsiębiorstw i kontroli pomocy państwa) instytucje układu o stabilizacji i stowarzyszeniu mogą podjąć decyzję o przyznaniu traktowania na zasadzie wzajemności zgodnie z zasadami rynku wewnętrznego w danym obszarze. Poza dostępem do jednolitego rynku, przyjęcie i wdrożenie w ten sposób dorobku prawnego UE miałyby również pozytywny wpływ na drogę do przystąpienia.

Podejście to umożliwiłoby układom o stabilizacji i stowarzyszeniu proponowanie stopniowego rozszerzania na określone obszary dorobku prawnego UE, w szczególności obszary, które mają konkretny związek z jednolitym rynkiem, takie jak środki sanitarne i fitosanitarne oraz prawa własności intelektualnej. Przy ustalaniu, które sektory należy włączyć, priorytetowo traktowane byłyby obszary, w których podjęto konkretne działania w ramach wspólnego rynku regionalnego.

¹⁴ Oba sojusze są koordynowane przez dwie wspólnoty wiedzy i innowacji (WWiI) w ramach Europejskiego Instytutu Innowacji i Technologii (EIT).

¹⁵ Przeprowadzono konsultacje na szczeblu politycznym i eksperckim z szeregiem zainteresowanych stron, oraz dyskusje techniczne z krajowymi administracjami, a także konsultowano się z przedsiębiorstwami w całym regionie w drodze dialogu z 6. Forum Inwestycyjnym Izb Przemysłowo-Handlowych Bałkanów Zachodnich. Przeprowadzono również konsultacje z organizacjami regionalnymi, CEFTA, Radą Współpracy Regionalnej, Wspólnotą Transportową i Wspólnotą Energetyczną.

Ponadto, aby bezpośrednio wesprzeć siedem działań priorytetowych oraz – w szerszym ujęciu – aby zapewnić pełne wykorzystanie ich potencjału, Komisja Europejska proponuje szereg środków uzupełniających.

Jako wymóg minimalny wszystkie kraje Bałkanów Zachodnich powinny w pełni uczestniczyć w odpowiednich programach UE, w tym w szczególności w Programie na rzecz jednolitego rynku, programie „Cła” i programie Fiscalis, programie „Cyfrowa Europa” i „Horyzont Europa” (w tym badając możliwość rozszerzenia jego misji w zakresie neutralnych dla klimatu i inteligentnych miast i w zakresie odbudowy naszych oceanów i zasobów wodnych). Zachęcać się będzie do jak najpełniejszego udziału w grupach ekspertów prowadzonych przez Komisję, zgodnie z przepisami UE, ponieważ stanowią one ważną ścieżkę rozwoju praktycznej wiedzy na temat skutecznego wdrażania dorobku prawnego UE. Kraje Bałkanów Zachodnich mogą skorzystać ze środków przewidzianych w komunikacie Komisji w sprawie usprawnienia europejskiej przestrzeni administracyjnej (ComPAct), by zapewnić wsparcie w budowaniu lepszych administracji publicznych.

Potencjał dalszej integracji Bałkanów Zachodnich z odpowiednimi częściami jednolitego rynku będzie wspierany przez wzmocnienie powiązań infrastrukturalnych z UE. Ramy inwestycyjne dla Bałkanów Zachodnich są gotowe do zwiększenia wsparcia w celu utworzenia niezbędnej infrastruktury określonej w Planie gospodarczo-inwestycyjnym dla Bałkanów Zachodnich¹⁶, wdrażającej strategię Global Gateway na Bałkanach Zachodnich i ściśle powiązanej z sieciami transeuropejskimi. W tym celu konieczna będzie realizacja poszczególnych programów reform (zob. pkt 3 poniżej). Kontynuowane będą również prace nad rozwojem transeuropejskiej sieci transportowej (TEN-T) w celu usprawnienia połączeń między Bałkanami Zachodnimi a UE, wspierania integracji z jednolitym rynkiem UE i propagowania systemu bardziej zrównoważonego transportu.

2) Zwiększenie regionalnej integracji gospodarczej dzięki wspólnemu rynkowi regionalnemu

Region Bałkanów Zachodnich stoi przed poważnym wyzwaniem gospodarczym związanym z ograniczoną atrakcyjnością dla inwestorów ze względu na małe rozdrobnione rynki i migrację wewnętrzną na dużą skalę wynikającą z ograniczonych możliwości. Na szczycie w ramach procesu berlińskiego w 2020 r. region zdecydował, że jednym z kluczowych podejść do sprostania takim wyzwaniom będzie integracja na poziomie regionalnym poprzez ustanowienie wspólnego rynku regionalnego.

W planie działania na rzecz wspólnego rynku regionalnego¹⁷ określono szeroki program działań opartych na przepisach i normach unijnych, mający na celu ustanowienie czterech swobód przepływu na Bałkanach Zachodnich: towarów, niektórych usług, kapitału i pracowników. Towarzyszy mu Zielony program działań dla Bałkanów Zachodnich oraz program cyfrowy i program innowacji dla regionu. Pomimo rozpoczęcia wielu prac technicznych, nie udało się jeszcze osiągnąć większości wyników, częściowo z powodu blokad politycznych w procesie decyzyjnym, a częściowo z powodu tempa wdrażania, które należy znacznie przyspieszyć.

Rozwój wspólnego rynku regionalnego jest niezbędny z dwóch powodów. Po pierwsze dlatego, że ma on kluczowe znaczenie dla uwolnienia potencjału gospodarczego regionu, tworzenia możliwości zarówno dla krajowych przedsiębiorstw, jak i pracowników, oraz uczynienia Bałkanów Zachodnich miejscem bardziej atrakcyjnym dla europejskich inwestorów. Szacuje się, że wspólny rynek regionalny

¹⁶ Plan gospodarczo-inwestycyjny dla Bałkanów Zachodnich

https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_1811

¹⁷ Wspólny rynek regionalny https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/enlargement-policy/policy-highlights/common-regional-market_en#:~:text=The%20Common%20Regional%20Market%20action,1%25%20of%20the%20region's%20GDP.

może przyczynić się do tempa wzrostu gospodarek krajów regionu o 10 %¹⁸. Po drugie, wspólny rynek regionalny opiera się na przyjęciu i wdrożeniu norm UE.

Stanowi on zatem krok w kierunku jednolitego rynku UE w wielu sektorach oraz mechanizm umożliwiający postęp w negocjacjach akcesyjnych, przy jednoczesnym czerpaniu wczesnych korzyści gospodarczych. Bliższa integracja gospodarcza z UE idzie w parze z budową wspólnego rynku regionalnego. W ramach tego planu wzrostu gospodarczego **wzywa się kraje Bałkanów Zachodnich do ponownego zobowiązania się do pełnej realizacji planu działania na rzecz wspólnego rynku regionalnego.**

UE zapewni znaczące możliwości integracji z jednolitym rynkiem UE tylko wtedy, gdy region osiągnie regionalną integrację gospodarczą. Partnerzy, którzy nie są w pełni zaangażowani w budowę wspólnego rynku regionalnego lub utrudniają realizację planu działania na rzecz wspólnego rynku regionalnego, nie mogą liczyć na czerpanie korzyści z planu wzrostu gospodarczego w zakresie możliwości integracji jednolitego rynku (filary 1).

Środkowoeuropejska umowa o wolnym handlu¹⁹ jest kluczowym mechanizmem zarządzania wspólnym rynkiem regionalnym. Niezbędne jest zatem jego skuteczne funkcjonowanie. W związku z tym należy przyspieszyć trwające istotne prace, zwłaszcza w następujących obszarach:

- ułatwienia w handlu dzięki większemu regionalnemu uznawaniu norm i certyfikacji (na podstawie przepisów unijnych);
- zmniejszenie negatywnego wpływu środków pozataryfowych;
- otwarcie sektora usług, w szczególności nowego obszaru handlu elektronicznego; oraz
- ułatwienie przepływu pracowników dzięki wzajemnemu uznawaniu kwalifikacji akademickich i zawodowych.

Jednym z sukcesów wspólnego rynku regionalnego było utworzenie uprzywilejowanych korytarzy na granicach w regionie. Dzięki wymianie danych celnych przed przybyciem towarów na przejście graniczne, czas tranzytu towarów jest znacznie krótszy. Z szacunków wynika, że skrócenie czasu oczekiwania o 3 godziny jest równoznaczne z obniżeniem ceł o 2 %²⁰. Ten sukces w regionie doprowadził do utworzenia uprzywilejowanych korytarzy (granice lądowe) i uprzywilejowanych korytarzy morskich (granice morskie) między regionem a niektórymi państwami członkowskimi. To jeden z przykładów na to, jak pogłębienie współpracy celnej może pobudzić aktywność gospodarczą między regionem a UE.

W ramach wspólnego rynku regionalnego istnieje wiele obszarów prac, w których postęp może utorować drogę do ściślejszej integracji z jednolitym rynkiem. Obejmują one integrację regionu z unijnymi systemami ochrony konsumentów i nadzoru rynku, wzajemne uznawanie kwalifikacji akademickich i zawodowych, udział wszystkich partnerów w regionie w Europejskim Komitecie Normalizacyjnym (CEN) i Europejskim Komitecie Normalizacyjnym Elektrotechniki (CENELEC). Taka integracja wymaga rozwoju niezbędnych instytucji i praktyk, na przykład za pośrednictwem Akademii Jednolitego Rynku, by zapewnić pełną zgodność systemów krajowych z systemami UE.

W przyszłości, **zanim w 2024 r. wygaśnie obecny plan działania na rzecz wspólnego rynku regionalnego, musi zostać opracowany jego ambitny następca.** W nowym planie działania należy uwzględnić możliwości oferowane w ramach niniejszego planu wzrostu gospodarczego, a także w pełni odzwierciedlić Zielony program działań dla Bałkanów Zachodnich oraz program cyfrowy i program innowacji dla regionu. Aby dostosować wspólny rynek regionalny do przyszłych wyzwań, oraz w ramach przygotowań do mechanizmu dostosowywania cen na granicach z uwzględnieniem emisji

¹⁸ Zob. przypis 4.

¹⁹ Środkowoeuropejska umowa o wolnym handlu (CEFTA) z 2006 r. łączy 6 państw Bałkanów Zachodnich i Mołdawię w regionalny obszar handlowy w celu liberalizacji handlu towarami i usługami w regionie. Prace CEFTA zostały włączone do planu działania na rzecz surowców krytycznych w 2020 r.

²⁰ Zob. przypis 4.

CO₂, plan działania powinien zawierać elementy niezbędne do osiągnięcia przez Bałkany Zachodnie postępów w obniżaniu emisyjności.

3) Przyspieszenie zasadniczych reform

Doświadczenia z kolejnych rozszerzeń pokazały, że do osiągnięcia przyspieszonej konwergencji społeczno-gospodarczej nie wystarczy ściślejsza integracja z jednolitym rynkiem UE i ukierunkowane wsparcie finansowe. Trwały sukces wymaga kompleksowych reform, obejmujących także klaster dotyczący kwestii podstawowych. Są one niezbędne, aby kraje kandydujące zmierzały w kierunku członkostwa w UE, a ich gospodarki poradziły sobie z presją konkurencyjną jednolitego rynku, oraz aby zbudowały konkurencyjne i zrównoważone przedsiębiorstwa w celu przyciągnięcia inwestycji prywatnych. Co więcej, przyspieszenie zasadniczych reform będzie miało również pozytywny wpływ na tempo, w jakim kraje będą podążać drogą do członkostwa w UE.

W ramach niniejszego planu wzrostu gospodarczego każdy partner z Bałkanów Zachodnich zostanie poproszony o przygotowanie **programu reform** na podstawie istniejących zaleceń, z uwzględnieniem zaleceń zawartych w rocznym pakiecie rozszerzeniowym i wnioskach z dialogu gospodarczo-finansowego, opierając się na programach reform gospodarczych poszczególnych krajów. Program zostanie skonsultowany z Komisją, oraz przez nią oceniony i przyjęty.

W programie reform określony zostanie ograniczony pakiet priorytetowych reform, podzielony na etapy jakościowe i ilościowe, które będą służyć jako **warunki płatności**, tj. po ich osiągnięciu uruchomione zostaną środki finansowe w ramach nowego instrumentu wsparcia reform i wzrostu gospodarczego zgodnie z wcześniej ustalonym harmonogramem. Warunki płatności będą **powiązane z konkretnymi reformami społeczno-gospodarczymi** mającymi na celu uwolnienie krajowego i regionalnego potencjału wzrostu gospodarczego, oraz **z konkretnymi reformami związanymi z kwestiami podstawowymi dotyczącymi procesu rozszerzenia**, w tym z praworządnością, demokracją, poszanowaniem praw człowieka i podstawowych wolności. Ogólne warunki płatności, które należy spełnić w celu uruchomienia środków finansowych to stabilność makrofinansowa, należyte zarządzanie finansami publicznymi, przejrzystość i nadzór nad budżetem. Kolejnym warunkiem wstępnym powinno być konstruktywne zaangażowanie Serbii i Kosowa w normalizację ich stosunków z myślą o pełnej realizacji wszystkich ich zobowiązań wynikających z Porozumienia w sprawie ścieżki normalizacji stosunków i z załącznika wykonawczego do tego porozumienia, a także z wszelkich dotychczasowych porozumień wypracowanych w ramach dialogu, jak również podjęcie przez Serbię i Kosowo negocjacji dotyczących kompleksowego porozumienia w sprawie normalizacji stosunków. Wyплаты nie będą uzależnione od wprowadzenia wyżej wymienionych proponowanych zmian w układach o stabilizacji i stowarzyszeniu (tj. wdrożenia 7 działań priorytetowych).

Program reform będzie kluczowym czynnikiem wpływającym na realizację planu wzrostu gospodarczego: jego realizacja stworzy warunki wstępne niezbędne do korzystania z dostępnych możliwości jednolitego rynku i ich pełnego wykorzystania, uruchomienia wypłat w ramach nowego instrumentu wsparcia reform i wzrostu gospodarczego, a jednocześnie przybliży te kraje do spełnienia kryteriów członkostwa w UE.

4) Wspieranie konwergencji poprzez zwiększoną pomoc finansową: nowy instrument wsparcia reform i wzrostu gospodarczego Bałkanów Zachodnich

Nowy instrument wsparcia reform i wzrostu gospodarczego (zwany dalej „instrumentem”) Bałkanów Zachodnich zapewni kluczowe wsparcie w realizacji nowego planu wzrostu gospodarczego i jego czterech filarów dzięki **znacznie zwiększonej pomocy finansowej**. Płatności będą uzależnione od spełnienia rygorystycznych warunków w zakresie kluczowych reform określonych w programie reform.

Proponowany instrument obejmie lata 2024–2027. Zapewni on wsparcie finansowe w formie **bezwrotnego wsparcia** (do 2 mld EUR) i **pożyczek** (do 4 mld EUR) w drodze bezpośrednich wypłat

do budżetów krajowych lub w formie finansowania inwestycji kapitałowych za pośrednictwem ram inwestycyjnych dla Bałkanów Zachodnich.

Będzie on stanowił centralny element planu wzrostu gospodarczego oraz przyczyniał się do znacznego zwiększenia pomocy finansowej na podstawie ambitnego programu reform koncentrującego się na niezbędnych reformach społeczno-gospodarczych, którym będą towarzyszyć zasadnicze reformy, w tym reformy w zakresie praworządności i praw podstawowych. Wprowadzi surową warunkowość polegającą na ustanowieniu mechanizmu płatności opartego na postępach w realizacji kluczowych reform, z uwzględnieniem zaleceń zawartych w najnowszym pakiecie rozszerzeniowym Komisji²¹. Takie podejście wymaga całkowicie nowego projektu, który będzie się różnił od obecnie dostępnych instrumentów pomocy zewnętrznej. Tego rodzaju rozbudowane warunki wstępne i proponowana wykładnia nie są możliwe w ramach istniejącego Instrumentu Pomocy Przedakcesyjnej (IPA III). Warunki płatności będą również komplementarne z innymi formami dwustronnego wsparcia dla Bałkanów Zachodnich udzielanego za pośrednictwem innych instrumentów UE, i będą je wzmacniać.

Wpływ finansowy instrumentu, w połączeniu ze środkami nadal dostępnymi w ramach IPA III na pozostały okres WRF na lata 2021–2027, zapewni Bałkanom Zachodnim intensywność pomocy na mieszkańca mniej więcej taką samą, jaką przeciętnie zapewnia polityka spójności w UE. Takie bezprecedensowe zwiększenie budżetu byłoby odpowiedzią na coraz częstsze apele regionu o większą konwergencję społeczno-gospodarczą; wzmocniłoby również przekaz dla regionu, że korzyści płynące ze ściślejszej integracji z UE mogą być odczuwalne jeszcze przed przystąpieniem do UE. Celem długoterminowym jest wsparcie regionu w osiągnięciu do 2030 r. pełnego potencjału pod względem zdolności rozwoju gospodarczego i społecznego w porównaniu z państwami członkowskimi UE.

Instrument ma być elastyczny, dostosowany do celu, jakim jest przyspieszenie podstawowych reform społeczno-gospodarczych i zbliżenie regionu do UE, przy jednoczesnym zapewnieniu przewidywalności, przejrzystości, widoczności i rozliczalności funduszy.

Nowy instrument będzie stanowił **uzupełnienie** i wzajemne wzmocnienie obecnej pomocy finansowej w ramach IPA III, oraz – w szczególności w celu usunięcia przeszkód prawnych i administracyjnych we współpracy transgranicznej – programów współpracy Interreg w ramach polityki spójności UE obejmujących Bałkany Zachodnie. Konkretnie reformy w ramach programu reform umożliwią stworzenie warunków niezbędnych do pełnego wykorzystania wpływu znacznej pomocy finansowej zarówno w ramach nowego instrumentu, jak i w ramach IPA III.

PODSUMOWANIE

W odpowiedzi na bezprecedensowe wyzwania, przed którymi stoją Bałkany Zachodnie, wynikające z konieczności ożywienia gospodarek w następstwie pandemii COVID-19 i obecnego wpływu rosyjskiej wojny napastniczej przeciwko Ukrainie, Komisja proponuje, aby UE złożyła **regionowi odważną ofertę**. Ofertę, która zapewnia możliwości **zwiększenia konwergencji społeczno-gospodarczej i przybliżenia naszych partnerów do jednolitego rynku UE w wielu obszarach**, a także **dodatkowe, znaczne wsparcie finansowe**. Oferta ta ma na celu przeniesienie niektórych korzyści gospodarczych do okresu przedakcesyjnego, aby zbudować silniejsze, bardziej odporne gospodarki oraz zapewnić przedsiębiorstwom, pracownikom i konsumentom korzyści gospodarcze na co dzień. To z kolei przyniesie korzyści całej UE – integrację dobrze przygotowanych krajów silniejszych pod względem gospodarczym, stosujących przepisy i normy unijne jeszcze przed przystąpieniem do UE.

Aby uwolnić potencjał niniejszego planu wzrostu gospodarczego, **partnerzy z Bałkanów Zachodnich będą musieli odpowiedzieć na tę ofertę, podejmując zdecydowane starania na rzecz osiągnięcia postępów zarówno w realizacji krajowego programu reform, jak i we wzmacnianiu integracji gospodarczej w regionie**. Ich władze są odpowiedzialne za skuteczne informowanie o planie wzrostu

²¹ Pakiet rozszerzeniowy obejmuje komunikat w sprawie polityki rozszerzenia UE oraz towarzyszące mu sprawozdania krajowe.

gospodarczego i jego realizacji. Bałkany Zachodnie i UE powinny wspólnie wykorzystać tę okazję i przyspieszyć postępy na drodze do członkostwa w UE.

Środki wspierające integrację z jednolitym rynkiem UE

Przedsiębiorczość: możliwości dla przedsiębiorstw

- pobudzenie innowacji, zwiększenie waloryzacji wiedzy i ochrona inwestycji w nowe produkty dzięki utworzeniu zorganizowanej sieci współpracy między partnerami z Bałkanów Zachodnich w celu zharmonizowanego stosowania praw własności intelektualnej,
- pobudzenie rozwoju przemysłu rolno-spożywczego, w tym rybołówstwa i akwakultury, zgodnie ze standardami UE, pobudzenie handlu produktami rolnymi poprzez uznanie planów awaryjnych Bałkanów Zachodnich dla owoców i warzyw oraz planów badań opartych na uprawach, zatwierdzonych już przez strony Środkowoeuropejskiej umowy o wolnym handlu (CEFTA),
- pobudzenie innowacji poprzez (i) utworzenie **specjalnego** preakceleratora Europejskiej Rady ds. Innowacji (EIC) dla Bałkanów Zachodnich, pomagającego innowacyjnym przedsiębiorstwom z branży najbardziej zaawansowanych technologii w pełnym wykorzystaniu ich potencjału dzięki konkretnym pomysłom i planom inwestycyjnym oraz (ii) wspieranie i podnoszenie kwalifikacji innowatorów i przedsiębiorców w ramach działań Europejskiego Instytutu Innowacji i Technologii (EIT) oraz jego wspólnot wiedzy i innowacji,
- przyspieszenie transferu i zwiększania skali rozwiązań w zakresie innowacji technologicznych i społecznych w celu osiągnięcia neutralnych dla klimatu i inteligentnych miast.

Blżej UE: możliwości przygotowania do jednolitego rynku

- utworzenie **Akademii Jednolitego Rynku** – programu budowania zdolności, mającego na celu stworzenie w Bałkanach Zachodnich infrastruktury dobrej jakości na poziomie odpowiadającym poziomowi w UE, tak aby przyspieszyć proces osiągania swobodnego przepływu towarów, Pierwszymi z obszarów, które zostaną objęte działaniami, będą normy, certyfikacja i ocena zgodności.
- w miarę możliwości **propagowanie wśród partnerów z Bałkanów Zachodnich pełnego członkostwa i uczestnictwa w CEN i CENELEC.**

Łączność i modernizacja: możliwości dla technologii cyfrowych

- **zwiększenie cyberodporności regionu Bałkanów Zachodnich i wspólne zwalczanie cyberprzestępczości**, w tym poprzez zwiększenie udziału w szkoleniach i wydarzeniach organizowanych przez Agencję UE ds. Cyberbezpieczeństwa (ENISA),
- przyznanie pełnego dostępu do Wspólnego Przedsięwzięcia w dziedzinie Europejskich Obliczeń Wielkiej Skali (HPC),
- dołączenie do **Akademii Interoperacyjnej Europy** w celu zwiększenia zaawansowanych umiejętności cyfrowych administracji publicznych w dziedzinie interoperacyjności,
- wspieranie wdrażania **bezpiecznej łączności międzynarodowej i infrastruktury sieci 5G** za pomocą projektów inwestycyjnych w ramach ram inwestycyjnych dla Bałkanów Zachodnich, zgodnie z unijnym zestawem narzędzi na potrzeby cyberbezpieczeństwa sieci 5G. Sieci 5G będą wspierać transformację cyfrową w regionie,
- przyspieszenie transformacji cyfrowej MŚP i przedsiębiorstw typu start-up przez udział w programie „Cyfrowa Europa” oraz uczestnictwo w sieci europejskich centrów innowacji cyfrowych wspierających przedsiębiorstwa i sektor publiczny w dwójakiej transformacji – ekologicznej i cyfrowej,

- nawiązanie dialogu na temat sztucznej inteligencji (AI), w tym inicjatyw przewodnich, takich jak modele sztucznej inteligencji. Nacisk zostanie położony na generatywną sztuczną inteligencję, a w szczególności na duże modele językowe.

Zmiana kwalifikacji i podnoszenie kwalifikacji: możliwości zatrudnienia i szkolenia

- **rozszerzenie członkostwa w Europass** na wszystkie kraje Bałkanów Zachodnich: pomoc osobom poszukującym pracy w zrobieniu kolejnego kroku w karierze i otwarciu nowych możliwości oraz **dalsze wspieranie ich uczestnictwa w grupie doradczej ds. europejskich ram kwalifikacji**: zwiększenie przejrzystości umiejętności i kwalifikacji,
- zbadanie możliwości udziału w niektórych działaniach sieci **publicznych służb zatrudnienia** oraz współpraca z siecią²² w celu zwiększenia zdolności publicznych służb zatrudnienia na Bałkanach Zachodnich,
- tworzenie bezpieczniejszych miejsc pracy, podejmując działania służące budowaniu zdolności inspektoratów pracy na Bałkanach Zachodnich,
- zwiększenie **aktywnego zaangażowania w Europejski Rok Umiejętności i pakt na rzecz umiejętności** w celu propagowania podejścia sprzyjającego zmianie i podnoszeniu kwalifikacji, wykorzystując grupę krajowych koordynatorów jako platformę wymiany informacji na temat polityki w zakresie umiejętności,
- wspieranie współpracy w zakresie kształcenia i szkolenia zawodowego, w szczególności w zakresie przygotowania zawodowego i uczenia się w miejscu pracy w ramach **europejskiego sojuszu na rzecz przygotowania zawodowego**,
- dalsze zachęcanie wszystkich krajów Bałkanów Zachodnich do udziału w **komponencie „Zatrudnienie i innowacje społeczne” (EaSI) Europejskiego Funduszu Społecznego Plus (EFS+)**.

Czas na młodzież: możliwości dla osób młodych

- **ułatwienie osobom młodym studiowania za granicą** dzięki ułatwieniu uznawania kwalifikacji akademickich i okresów mobilności,
- poprawa dostępu do edukacji o wysokiej jakości i usunięcie przeszkód w uczeniu się, dążenie do **pełnego uczestnictwa** partnerów z Bałkanów Zachodnich w **europejskim obszarze edukacji** i wspieranie współpracy transnarodowej instytucji szkolnictwa wyższego.

Szersze horyzonty: możliwości łatwiejszej turystyki, podróży, transportu i działalności kulturalnej

- wspólne starania na rzecz promowania – w państwach trzecich – Europy jako docelowego miejsca podróży **dzięki pełnemu uczestnictwu** wszystkich partnerów z Bałkanów Zachodnich w **Europejskiej Komisji Turystyki**,
- obserwatorzy w **przestrzeni danych dotyczących turystyki** dostarczanie informacji niezbędnych do poprawy planowania turystyki,

²² Zgodnie z warunkami określonymi w decyzji Parlamentu Europejskiego i Rady nr 573/2014/UE w sprawie wzmocnionej współpracy między publicznymi służbami zatrudnienia, w szczególności w odniesieniu do krajów, które przystąpiły do komponentu „Zatrudnienie i innowacje społeczne” (EaSI) Europejskiego Funduszu Społecznego Plus (EFS+).

- rozwijanie **partnerstw w zakresie talentów turystycznych na rzecz umiejętności** między państwami UE oraz z myślą o zwiększeniu i poprawie ich oferty turystycznej. Dalsze zwiększanie udziału wszystkich partnerów z Bałkanów Zachodnich w programie „Kreatywna Europa” w celu wspierania roli sektora kultury i sektora kreatywnego w gospodarce.

Spokój ducha: ochrona konsumentów

- zapewnienie organom nadzoru rynku na Bałkanach Zachodnich dostępu do **narzędzia e-Surveillance Webcrawler**, które wykrywa produkty zgłoszone w systemie wczesnego ostrzegania Safety Gate jako niebezpieczne,
- udzielenie **dostępu do niektórych informacji publicznych** w systemie wczesnego ostrzegania Safety Gate, a w dłuższej perspektywie wymiana wybranych informacji niepublicznych na temat bezpieczeństwa produktów i podjętych środków,
- przyznanie dostępu²³ do wybranych elementów akademii e-egzekwowania prawa.

²³ W zakresie, w jakim istnieją zabezpieczenia umożliwiające przetwarzanie informacji zgodnie z wymogami przewidzianymi w prawie Unii.